

ගුරුවෝගේමිත් පිසින් රවිත

අමාවතූර

ශ්‍රී ලංකා ප්‍රාචීන භාෂාපකාර සමාගමේ සංස්කරණය

ශාස්ත්‍රවේදී සාමාන්‍ය උපාධි පරීක්ෂණය (බාහිර)
(පැරණි ගද්‍ය සාහිත්‍යය, භාෂාව හා ව්‍යාකරණය)

‘අමාවතූර පිළිබඳ විචාරාත්මක කියවීමක්’

කේ. සුගුණධම්ම හිමි
සහකාර කථිකාචාර්ය
සිංහල අංශය
පේරාදෙණිය විශ්වවිද්‍යාලය
+094718841033
sinhalasuguna@gmail.com

අමාවතූර පිළිබඳ කෙටි හැඳින්වීමක්

- ‘අමාවතූර’ සිංහල සාහිත්‍යයෙහි පැරණිතම මෙන්ම නිර්මාණාත්මක අගයෙන් ඉහළම ගද්‍ය ආඛ්‍යානයයි.
- කතුවරයා මේ කෘතිය හැඳින් වූ අනෙක් නාමය වන්නේ ‘පුරිසදම්මසාරථී පදවර්ණනා’ යන්නයි.
- ග්‍රන්ථාවසානයේ එන පහත පාඨයෙන් අමාවතූරෙහි කතුවරයාත් ඔහු ඊට දුන් නාමයත් පැහැදිලිව දැකගත හැකිය.

“ගුරුඵගෝමීන් විසින් කරන ලද අමාවතූරු නම් පුරුෂදම්මසාරථී පදවර්ණනා නිමි.”

(අමාවතූර, ප්‍රාචීන භාෂෝපකාර සමාගම, 2004, පිටුව 237)

- ගුරුළුගෝමී පඬිවරයා ග්‍රන්ථද්වයක් රචනා කොට ඇති බවට සාක්‍ෂ්‍යද අමාවතුරෙහිම සඳහන් වෙයි.

‘මේ කර්මයන්ගේ විභාග ධර්මප්‍රදීපිකා නම් මහා බෝධිවංශ පරිකථාවෙන් දන්නේයැ. හේ බුද්ධ ධර්මයැ. මේ බුද්ධ චරිතයැ.’

(අමාවතුර, පිටුව 112)

- අමාවතුරට පූර්වයෙන් ධර්මප්‍රදීපිකාව රචනා කොට ඇති බවත්, එය පාලි මහබෝධි වංශයට ලියූ පරිකථාවක් බවත්, එයින් බුද්ධ ධර්මය නිරූපණය වන බවත් ගම්‍ය වන අතරම අමාවතුර බුද්ධ චරිතය නිරූපණය කරන්නක් බවත් ඉන් පැහැදිලි වේ.
- අමාවතුර කතුවර ගුරුළුගෝමී පිළිබඳවද විවිධ අදහස් වියකුත් විසින් දක්වනු පෙනේ.

‘සවුළු විජේබා ඇ වෙනත් පැරණි හෙළ නම් හා සසඳා බලත්ම ගුරුළු යනුද පැරණි පෙළපත් නමක් හෝ ගමක් වනු හැකිය. ‘ගුරුළුකෙත’ ආදී නම්ද සසඳා බලනු වටී. පුරාණයේ ගමේ නමින් හෝ පෙළපතේ නමින් පැරණි උගතුන් පෙනී සිටි බවට සාධක සුලභය.’

(සිංහල සාහිත්‍ය ලතා (සංස්.) කොත්මලේ අමරවංශ හිමි, බෞද්ධ සංස්කෘතික කටයුතු මධ්‍යස්ථානය, 2014, පිටුව 65)

එනම් එකල 'දූමි/දූමි' යන්න රාජකීය නිල නාමයක් වශයෙන් පිරිනමන්නට ඇතැයි ඉන් උපකල්පනය කළ හැකිය. සංස්කෘත භාෂාවෙහි මහෝපාසක අරුත්හි 'ගෝමි' (ගෝමීන්) ශබ්දය යෙදේ. එසේ 'ගුරුළුදූමි' යන්න 'ගුරුළුගෝමි' ලෙසින් ව්‍යවහාරයට එන්නට ඇත. 'ගුරුළු' යන්න සංස්කෘතයට නැගෙන්නේ 'ගරුඬ' වශයෙනි. 'ගුරුළු' යන්නෙන් හෙළ පෙළපත හෝ ගම හෝ කිය වේ. 'දූමි' යන්නෙන් නිලය කිය වේ. ඒ ද්විත්වය එකතු වී ගුරුළුගෝමි සෑදී ආයේය. ගුරුළුගෝමි/ ගුරුළුදූමි දෙනම ඒ ගත්කතුවරයා හැඳින්වීමට යෙදේ.

(සිංහල සාහිත්‍ය ලතා (සංස්.) කොත්මලේ අමරවංශ හිමි, බෞද්ධ සංස්කෘතික කටයුතු මධ්‍යස්ථානය, 2014, පිටුව 65)

- එසේම පැරණි හෙළ වහරෙහි 'දූමි/දූමි' යන්න ධර්මදේශකයා/ආචාර්යවරයා යන දෙඅරුත්හිම යෙදුණු බව කෝදාගොඩ ඤාණාලෝක හිමියෝ මිහින්තලා සෙල්ලිපිය ආශ්‍රයෙන් පැහැදිලි කරති.
- දඹදෙණි යුගයේදී අනාවමදර්ශී නම් හිමි නමක විසින් ලියන ලදී සැලකෙන සිදත්සඟරාවෙහි ගුරුළුගෝමි යන නාමය නිදර්ශනයකට ගෙන ඇත. 'ගුරුළුගෝමි සඳගෝමි රතූසිපා ගොස් ඇ ගී' ඒ හා සමකාලීනව ලියැවුණැයි සැලකෙන නිකාය සංග්‍රහයේද ගුරුළුගෝමි නාමය සඳහන්ය.

- ගම්පොළ යුගයේදී රචනා වන මයුර සන්දේශ ගුරුළුදම් නමැත්තෙකුගේ මුනුබුරෙකු වන කවිශ්වර නමැති අයෙකු විසින් ලිය ලදැයි එහි දක්වා ඇත.

‘කිවිසුරු මතැ කිරුළුසුරු රැඳි නැණිති සරු
ගනිසුරු ගුරුළුදම් ඇදුරිඳුට මුනුබුරු’

- අමාවතූරෙහි භාෂාව හා පසුබිම ආදිය විමර්ශනය කරන අයෙකුට පෙනී යන්නේ ගුරුළුගෝමී කතුවරයා ගම්පොළ යුගයට බොහෝ පූර්වයෙනුත්, පොලොන්නරු යුගයේ අවසානයේත් දඹදෙනි යුගයේ මුල් කාලයේත් වාසය කරන්නට ඇති බවයි.
- අමාවතූරෙහි කතුවරයා හා කාලය පිළිබඳ උක්ත මතවාදවලින් අනතුරුව එහි අන්තර්ගතය පිළිබඳ අපගේ අවධානය යොමු කළ යුතුය. අමාවතූරෙහි එන ආරම්භක නිමිති පාඨය කෘතියේ සාරාර්ථය හසු කර ගෙන ඇත.

‘බුදුගුණ අනන්ත වන බැවින් නවගුණ හැම කියත් නොපිළිවනින් එහි පූරිසදම්මසාරථි පදය ගෙන අප බුදුන් පැරුම් පුරා බුදු වැ දෙවිරම් වෙහෙර පිළිගෙනැ එහි වෙසෙමින් තුන්ලොවිහි සැරිසැර විෂම පුරුෂයන් දමා අමාමහ නිවන් පැමිණ වූ සේ නොවියත් හුදී ජනන් සඳහා සියබසින් මා විසින් සැබෙවින් දක්වනු ලැබේ.’

(අමාවතූර, පිටුව 01)

උක්ත නිමිති පාඨයෙහි අන්තර්ගත කරුණු පහත පරිදි ප්‍රභේදනය කළ හැකිය

- **ග්‍රන්ථ නිමිත්ත:** පුරුෂදමාසාරථී පදවර්ණනය
- **පාඨකයා:** නොවියත් හුදී ජනයා (සංස්කෘත-පාලි නොදත්, සිංහලය හොඳින් දත්)
- **භාෂාව:** සියබස (පාලි රීතියට බර හෙළ බස)
- **ගෛලිය:** සැකෙවින් (සංකේෂපයෙන්/කෙටියෙන්)
- අමාවතුර බුදුරජුන්ගේ විෂම පුරුෂයන් දමනය කිරීමේ ගුණය හෙවත් පුරිසදම්මසාරථී පදය ගෙන පරිච්ඡේද 18ක් යටතේ බුදු සිරිත වර්ණනයට ලක් කරයි. ත්‍රිපිටක පාලියේ තැනින් තැන එන දමන කතා ඉතා රසවත් කතා බවට පත් කොට සිංහලයට වුවමනා පරිදි නිර්මාණාත්මකව ගෙතු රචනාවලියක් සේ අමාවතුර හඳුනාගත හැකිය.
- නිර්දේශ්ට කතාපුවත් සැකෙවින්,
- **පරසන්තාන දමනය:** දුර්දාන්ත දමන කතාවලින් හා ස්වසන්තාන දමනකතාවලින් අනතුරුව පරසන්තාන දමනයට කතුවරයා අවතීර්ණ වෙයි.

එහිදී බුදුරදුන් බුදුව සත්සති ගත කිරීමත්, අනතුරුව පස්වග තවුසන්ගේ සිට යසකුල පුත්‍රයා ඇතුළු රාජ කුමාරවරුන්, රජවරුන්, සුදොවුන් රජු, නන්ද කුමරු හා රාහුල කුමරු පැවිදි කිරීම, යශෝධරා මුණ ගැසීම, ශාක්‍ය වාංශිකයන්ගේ මානය බිඳීම ආදී දාමාතෘ දක්වා ඇත.

ගහපති දමනය: උපාලි ගහපතියා ඇතුළු ගහපතීන් දස දෙනෙකු දමනය කළ ආකාරය දීර්ඝ වශයෙන් එයි. බුදුරදුන් ඉතාමත් උත්කර්ෂයෙන් වර්ණනා කොට ඇත. උපාලි ගහපතියා ඇසූ ප්‍රශ්න විචාරීමට අතුරු කතාපුවත් 4ක් කතුවරයා භාවිත කර ඇත.

- දණ්ඩකාරණය
- කාලිංගාරණය
- මේද්ධාරණය
- මාතංගාරණය

මේ අතුරු කතා ඉතා නිර්මාණශීලීව ගෞතම කතුවරයා මෙහිදී බුදුරදුන්ගේ හා නිගණ්ඨනාථපුත්තගේ ධර්මය පිළිබඳ සන්සන්දනාත්මක විග්‍රහයක යෙදෙයි.

• **අඟුල්මල් දමනය:** අංගුලිමාල දමනය කළ ආකාරය විස්තර කර ඇත. මෙය ප්‍රධාන කොටස් තුනක් යටතේ විග්‍රහ කෙරේ.

- අභිංසක කුමාරෝත්පත්තිය
- ශාස්ත්‍රෝත්ග්‍රණය
- ගුරූපදෙස් පරිදි ගුරුපූජාවට නික්මීම

• **නාග දමනය:** නන්දෝපනන්ද නාග රාජයා සහ නාලාගිරි ඇතුත් දමනය කළ ආකාරය පිළිබඳ මෙහි එයි.

• ආදර්ශ ප්‍රශ්න කිහිපයක් සාකච්ඡා කිරීම,

1. අමාවතුරෙහි රචනා රීතිය/ශෛලිය (ආඛ්‍යාත රීතිය/කථා රීතිය) පිළිබඳ සනිදර්ශනාත්මක විචාරයක් සපයන්න

රීතියක් යනු යම් රචනාවක් ලියන ආකාරයයි. නැත්නම් විධියයි. රීතියක් බිහි වන්නේ වාක්‍ය රචනය (ශෛලිය) හා වාක්කෝෂය යන අංශ දෙකෙහි එකතුවෙනි. ලේඛකයෙකුගේ භාෂා රීතිය සාධක තුනක් මත රඳා පවතියි. 1. පැහැදිලි හා විධිමත් චිත්තන ශක්තිය 2. විෂයය හෝ පාඨකයා පිළිබඳ ලේඛකයා තුළ පවතින ආකල්පය 3. ශිල්පක්‍රම පිළිබඳ පරිචය

- රීතිය, පුද්ගල රීතිය හා යුග රීතිය වශයෙන් දෙයාකාර වේ.
- කිසියම් ලේඛකයෙකුට ආවේණික වූ භාෂා රීතිය පුද්ගල රීතිය (personal Style) වශයෙන් හඳුනා ගැනේ. පුද්ගල රීතිය වුවද අරමුණ, වස්තුවිෂය, ලේඛකයාගේ ප්‍රතිභාව මත විවිධාකාර විය හැකිය. (උදා: ගුරුඵගෝමීගේ අමාවතුර සහ ධර්මප්‍රදීපිකාව)
- කිසියම් යුගයක් නියෝජනය කරන භාෂා රීතිය, යුග රීතිය (Period Style) වශයෙන් හඳුනාගත හැකිය.
- යම් ලේඛකයෙකුගේ රීතියෙහි විශේෂතා උත්පාද වන්නේ වාක්‍ය සංයෝජනයේදීත්, වාක්කෝෂය හැසිරවීමේදීත් ඇති කරන නව්‍යතා හේතුවෙනි.
- අමාවතුරෙහි ආධ්‍යාන රීතිය පිළිබඳ විවිධ උගතුන් මත ප්‍රකාශ කොට ඇත. එය මඳක් විමසා බැලීම වටී.

‘අමාවතුරෙහි බස සරලය. වාක්‍ය කෙටිය. අරුත් වටහාලීම පහසුය. කියවන්නා වෙහෙසට පත් නොකරයි. අනවශ්‍ය වර්ණනාවලින් තොරය.’

(සිංහල සාහිත්‍ය ලතා, පිටුව 67)

‘හෙළි වහරේ අර්ථ ශක්තියේ තියුණු තරම පිරික්සිය යුතු නම් බැලිය යුත්තේ ගුරුළුගෝමීන්ගේ අමාවතූරේ එන හෙළවයි. වරක් කියවා බැලූ දේ නැවත කියූ විට අලුත් හැඟීම් පාඨකයා තුළ දැනවීම නිසා හෙළව හුරු දනට අමාවතූරු බස සෑම විටම නවතායෙන් යුතුව කියවා රස විඳිය හැකිය... කෙටි වචන හා කෙටිවැකිවලින් පුදුමාකාර සේ අරුත් දැනවීම ගුරුළුගෝමීන්ගේ රචනයෙහි ඇති විශේෂ සලකුණයි.’

(පුඤ්චි බණ්ඩාර සන්නස්ගල, සිංහල සාහිත්‍යවංශය, සංස්කෘතික කටුයතු දෙපාර්තමේන්තුව, 1994, පිටුව 134)

‘අමාවතූර පුරා පැතිර පවත්නා ශ්‍රේෂ්ඨ ලේඛක ලක්ෂණයන් අතර අරුතට, රසයට, සිරිතට, තැනට, සුදුසු පරිදි භාෂාව හා රචනා ශෛලිය යෙදීමේ ගුණය බෙහෙවින් අගය කළ යුත්තකි. හුදු හෙළ බසට කතුවරයා මහත් සේ ප්‍රිය කළ බව පෙනේ. සිංහල භාෂාවේ සැඟව තිබූ ව්‍යක්ත ස්වරූපය, ප්‍රාණවත්භාවය, රසාවහ ගුණය ගුරුළුගෝමීන්ගේ නිර්මාණ කෞශල්‍යය නමැති පර්යේෂණාගාරය තුළදී නිසි ලෙස සකස් වී සජීවී භාෂාවක් ලෙසින් බිහි වූ අයුරු අමාවතූරෙන් පෙනේ.’

(හොරණ වජිරඤාණ හිමි, සිංහල සාහිත්‍ය ග්‍රන්ථ ප්‍රදීපිකා, ඇස්. ගොඩගේ, 1992, පිටු 105-106)

• ‘ආදීම ගද්‍ය කාව්‍ය ලෙස සැලකිය යුතු අමාවතුරෙහි දක්නා ලැබෙන්නේ දේශීය මාර්ගයට හුරු වන රීතියකි. ගුරුළුගෝමීහුගේ අමාවතුරු භාෂාව ද ශ්‍රේෂ්ඨ ග්‍රන්ථකාරයෙකු අතින් සකස් වුණු ශිලාලිපි භාෂාවමය... ගුරුළුගෝමීහු සංස්කෘත ගද්‍ය රීතියට වඩා පාලි රීතිය ගුරු කොට සැලකුවෙකි. එහෙයින් පාලි රීතිය ගුරු කොටගත් ගුරුළුගෝමීන් විසින් හැඩගැසුණු දේශීය මාර්ගයක් ලෙස සැලකිය යුතු අමාවතුර රීතිය නවීන කවර බසක වුව ද උසස් සරල රීතියට දෙවැනි නොවන්නකි.’

(මාර්ටින් වික්‍රමසිංහ, සිංහල සාහිත්‍යයේ නැඟීම, සමන් මුද්‍රණාලය, 1963, පිටුව 99)

‘කතාව කෙටියෙන් කියමින් වචන පිරිමැස්මෙන් යෙදීම ගුරුළුගෝමීන්ගේ රචනා වාතුරයයේ එක් අංගයක් වේ නම් වචනවල සම්පූර්ණ ප්‍රයෝජනය ගැනීම එහි තවත් අංගයකි. ගුරුළුගෝමීහු අරුත් පැවසීමට පමණක් නොව හැඟීම් ඇවිස්සීමට ද වචන යොදති. බසෙහි ඇති අගංකාර ඔවුහු හඳුනති.’

(ආනන්ද කුලසූරිය, සිංහල සාහිත්‍යය 1, සමන් මුද්‍රණාලය, 1963, පිටුව 149)

'කියයුතු කරුණු දිග්ගස්සමින් පුන පුනා කීම ගුරුළුගෝමීගේ සිරිත නොවීය. කෙටි වූත් සරල වූත් පද තුන හතරකින් ඔහු රසවත් වැකියක් මවයි. එවැනි වැකි කිහිපයකින් මහා දිග පුවතක් හකුලා කීම ගුරුළුගෝමීන් තුළ පිහිටි අපූරු දක්ෂකමකි.'

(නිවන්දම ශ්‍රී ධර්මකීර්ති හිමි, සිංහල සාහිත්‍යයේ ස්වර්ණයුගය, බෞද්ධ සංස්කෘතික මධ්‍යස්ථානය, 1952, පිටුව 93)

- ගුරුළුගෝමීන්ගේ රචනා රීතිය කිනම් ස්වරූපයක් ගන්නේද යන්න උක්ත වියත් මතවලින් පැහැදිලි වේ. කතුවරයා ආරම්භක නිමිති පාඨයේම සිය ආධ්‍යාන රීතිය දක්වා ඇත. ඔහු සිය භාෂාව කොට ගන්නේ සියඛස යි. ඔහුගේ රචනා ශෛලිය වන්නේ සැබෙවින් හෙවත් කෙටියෙන් කීමය. අමාවතුරෙහි නිමිති පාඨය සමස්ත කතා පුරාවටම රැකගන්නට කතුවරයා උත්සාහ කොට ඇත.
- අමාවතුර කතුවරයා සියඛස යනුවෙන් හඳුන්වා ඇත්තේ හෙළ වහරයි. එනම් පාලි හා සංස්කෘත භාෂාවලින් තද්භව ලෙසින් ගත් ශබ්ද බහුල වාක්කෝෂයක් සහිත භාෂාවයි. ඒ අතර දේශීය වචනද බොහෝ ප්‍රමාණයක් ඇත.

• අමාවතූරේ වාක්කෝෂය (වචන),

1. පාලි-සංස්කෘත භාෂාවලින් තද්භව ලෙසින් ගත් වචන බහුල ලෙස භාවිත කිරීම

සිවුරාසැකිකප්පුවහසක් (චතුරාසංඛ්‍ය කල්ප ලක්ෂයක්)

දහම් (ධර්ම)

ගදකිලියෙක් (ගන්ධකුටි)

පසගතුරු (පංචාංග තුර්යය)

උරුවෙල්කස්බෝ (උගුරුවෙල කාශ්‍යප)

හිමියා පින් (ස්වාමී පුත්‍රියා)

මල්ගදවිලෙවුන් (මාලාගන්ධවිලේපන)

2. පාලි-සංස්කෘත භාෂාවල වචන ඇතැම් විට තත්සම හා අර්ධ තත්සම ලෙසින්ද භාවිත කිරීම

කර්මපරවශවෑ (කර්මයට යටත්ව) / ඒහි හික්ඛුභාවයෙන්

යන්ත්‍රවේගයෙන් / සැබෙවින්

පාදපරිවාරිකා

වායව්‍යා දෙසෙහි (වයඹ දිශාව)

සෘද්ධි පෙළහර

සවන්කූණ

3. තත්සම හා තද්භව වාක්කෝෂයට අමතරව පැරණි ස්වරූප ගන්නා ඇතැම් වචනද කතුවරයා භාවිත කොට ඇත. (නිෂ්පන්න වචන)

රැයිම්මෙහි මැ (උදෑසන ආරම්භය/පාන්දර)

කලකුරුවා (උලුක්කු කරගෙන)

කකුළ

උකුළ

සිමිදියෝ (සිහි කළහ)

• ඇතැම් තැනක කතුවරයා කථා ව්‍යවහාරීය වචනද භාවිත කොට ඇත.

දික්කෝට

බුදුනට සිට සිට මහණැයි කී යැ.

• වාක්කෝෂයට ව්‍යාකරණාර්ථද ගැනෙන හෙයින් අමාවතුවරෙහි ව්‍යාකරණාර්ථ මෙහිලා සාකච්ඡා කළ හැකිය.

• ඇ කාර භාවිතය (උදා: කොටු, චණ්ඩ යැ, පරුෂ යැ, අත්බවු.)

• අවධාරණාර්ථයෙහි මැ කාර භාවිතය (උදා: රැයිම්මෙහි මැ, නොවදාරු මැ)

- ද කාරය වෙනුවට ජ කාරය භාවිත කිරීම
විසජා/අයජීයභ/සමවජ්මින්
- ද කාරය හා ඩ කාරය වෙනුවට දු කාරය භාවිත කිරීම
රත්වන් සිරුරුදු/ඇතුදු/වදනට
- අමාවතුරෙහි වාක්කෝෂීය විශේෂතාවලින් අනතුරුව වාක්‍ය සංයුතියෙහි විශේෂතා පරීක්ෂා කළ යුතුය
- අමාවතුර කතුවරයා ඉතාම කෙටි වාක්‍ය භාවිත කරයි.
'බරණැස්නුවරැ සතලිස්කෙළක් ධන ඇති සිටක්හුගේ දිවියමංගලිකා නම් එක ම දුවක් වුව.
යහපත. පැහැපත. රූපත. (දිවියමංගලිකා කථාව)
'සොර ක්ලාන්ත වී යැ. මියෙහි කෙළ සිදි ගියේ. ශබ්‍රයෙන් ස්වේද බස්සි.' (අංගුලිමාල දමනය)
- උක්ත නිදසුන්වලින් පෙනෙන පරිදි ගුරුලිගෝමී වාක්‍ය වින්‍යාසයේ සාමාන්‍ය ස්වරූපය වන උක්තය, කර්මය හා ආබ්‍යාතය යන අනුපිලිවෙලින් විකැන්ව වෙනස් ආකාරයකට වාක්‍ය නිර්මාණය කොට ඇත.
- බහුවචන වාක්‍ය ප්‍රයෝග බහුලව යොදාගෙන ඇත.
(උදා: අඟුල්මල් සොරහු දූමු පරිදි කිසේය යත්)

- අනෙකුත් නිර්මාණාත්මක ගද්‍යකෘතිවලට වඩා තරමක් උපමා බාහුලයෙන් අවම රීතියක් මෙහි ඇත.
- ඇතැම් තැනක නූතන ව්‍යාකරණයට පටහැණි අවස්ථා සහිත වාක්‍ය රීතිය ඇත.
 රජක්හු සෙයින් නුවරින් නික්මැ
 ඔහු බුදුන් ඉවසු බැව් දැන වැඳූ නුවර ගියෝ.
- ඉකාරාන්ත නාමපද සමග හි ප්‍රත්‍යය යොදන අවස්ථා ඇත.
 සෘෂීහි දූහැව නැසුහ
 උපාලි ගහපතිහි දූමු පරිදි
 පක්ෂීහි ආකශයෙන් යන ගමන් පිහ
- අනියමාර්ථ අප්‍රාණවාවී උක්ත පද සමග 'එක්' ප්‍රත්‍යයද අනුක්ත පද සමග 'අක්' ප්‍රත්‍යයද අමාවතුරෙහි බහුලව දැකිය හැකිය.
 රන් විමනෙක් ඇති. / රිදී දමක් බඳු
- මේ ආකාරයට අමාවතුරෙහි රචනා රීතිය, කථා රීතිය, ආඛ්‍යාන රීතිය, භාෂා භාවිතය යනාදිය හඳුනාගත හැකිය.

ප්‍රශ්න අංක 2, 3 සහ 4

2. අවස්ථා හා සිද්ධි නිරූපණයෙහිලා අමාවතූර කතුවරයා දක්වන සාමර්ථයය විමර්ශනයට ලක්කරන්න

3. කතා රසය ඇති කිරීමට ගුරුළුගෝමී උපයෝගී කරගත් රචනා උපක්‍රම කවරේදැයි අමාවතූර ඇසුරෙන් සාකච්ඡා කරන්න

4. සජීවී චරිත නිරූපණයෙහිලා ගුරුළුගෝමී සතූ අපූර්ව ශක්‍යතාව පිළිබඳ විමසන්න

• කිසියම් අවස්ථාවක් හා සිද්ධියක් නිරූපණය කිරීමේදී ගුරුළුගෝමීන් තුළ අපූර්ව ශක්‍යතාවක් තිබිණි. එහිදී ඔහු චරිත සජීව ලෙසින් නිරූපණය කරයි. ඒ සියල්ල ඔහු කරන්නේ සිය රචනා උපක්‍රම මගිනි.

• අවස්ථා හා සිද්ධි නිරූපණයෙහිලා කතුවරයා දක්වන සාමර්ථයය,

‘සැහැරපහු අභිමානයෙන් සිද්ධක්කුමර අපට ළදරී යැ. අප මලැ. පිතැ. මුනුබුරෙ යැයි සිතා ළදරු ළදරු රජකුමරනට කෙපි වැඳවැ. ඇපි කොප පිටිපසැ හිඳුම්හ යි කීහ.’

(බුදුරදුන් කිඹුල්වතට පැමිණ ශාක්‍ය වාංශික නෑයන් මුණ ගැසුණ අවස්ථාව හා එහි සිදුවීම) (අමාවතූර, පිටුව 34)

- බුදුරදුන් සුදොවුන් මාලිගයට වැඩම කිරීම හා යශෝධරා දේවී මුණ ගැසුණ අවස්ථාව හා තදිය සිදුවීම් පාඨක ළපැත්තෙහි කුඩා රිදුමකුත් සමග නිරූපණය කර ඇති ආකාරය විස්මයාවහය. මෙහි එන චරිතද ඔවුන්ගේ ක්‍රියාකාරීත්වයද සජීව ලෙසින් නිරූපණය කර ඇත.

‘සැබැවින් මම් ගුණවත් වීම් නම් ඔහු ම මා කරා එති. එකල ම වදිමි යි නොගියා. බුදුහු පිය මහරජාණන් ලවා පය ගෙන්වා ගෙන දෙඅගසව්වන් හා සමග ඇයගේ සිරියහන්ගබට එළඹූ ඇය රිසි සේ වදනා කල්හි නොවළකන්නේය යි වදාරා පැන්වූ අස්තෙහි වැඩහුන්හු. දේවී වෙළෙව් ව ගොස් ගොප්මස අත් ලා ගෙනැ පාපිටු හිස් තබා වනවනා වැළප රිසි සේ වැන්ද. රාජණෝ ඇය බුදුන් කෙරේ සනා බුහුමන් ඇති පරිදි කියන්නාහු වහන්සේ, ම දූ තොප කහවත් හන්හ යනු අසා කහවත් හන. තොප එක් වේලේ වළඳති යනු අසා එක්වේලේ වළඳති. මහයහන් පීභ යනු අසා මහයහන් පියා පටහැදෙකැ හොවී, තොප මල්ගඳවිලෙවුන් නොපළඳනාබව් දූනැ මල්ගඳවිලෙවුන් හළ.’ (අමාවතුර, පිටුව 34)

- අවස්ථා හා සිද්ධි නිරූපණයෙහි සහ චරිතයන්හි සජීවීභාවය අපූර්ව ආකාරයෙන් නිර්මාණය කරන ආකාරයට දෙස් දෙන තවත් කතාවක් වශයෙන් දිට්ඨමංගලිකා පුවත දැක්විය හැකිය. මෙය එක්තරා ආකාරයට ව්‍යාභිමානික කුලවාදයට දුන් ප්‍රහාරයකි.

‘එකල්හි දිට්ඨමංගලිකා සණ්ඨායෙහි හඬ අසා ජවනිකා අතුරෙන් බලන්නී ඔහු දුරින් එන්නහු දැක මේ කවරැයි පිළිවිසැ සැඬලෙක යනු අසා ඇපි කිනම් අකුසලයක් කළම්හ හෝ මේ කවර පාපයක්හුගේ විපාකය හෝ මා නස්නා කලෙක් වන්නේ වෙයි. පිරිසිදු වන්නට යනුයෙම් සැඬලක්හු දිට්ඨි යි සිරුරු වෙවුලුවා ගරහා කෙළ පියා දැස්නට වහි දිය ගෙනෙව සැඬලක්හුගේ දුටු ඇසුදු නම් කී මුවය ද දෙවිය මැනවැයි..’ (අමාවතුර, පිටුව 55)

- එසේම කතුවරයා සිය කතා මාර්ගය රසවත් කර ගැනීමට යොදාගත් රචනා උපක්‍රම අතර අවස්ථා හා සිද්ධි නිරූපණයෙහි ආකර්ෂණීයභාවයත්, සජීවී ආකාරයෙන් චරිත හැසිරවීමත් දැකගත හැකිය. ඒ වගේම තවත් රචනා උපක්‍රමයක් වශයෙන් ඉතාම සුදුසු උපමාවන් යොදා ගැනීමද දැකගත හැකිය.

‘සුපිපි කැහැලැරැකෙක්හි මල්අතු බිඳිනවුන් සෙයින් ඇයගේ සව්බරණ ගලවා නියෙන් සීමාන්ත දක්වා සැඬොල් කෙහෙ බැඳ නිල්පළියන් හඳවා..නිල්මහනෙල් මලකුදු ඉතා බඳ යි නොපළඳිනා ඉතා සියුමැලි දරී..’ (අමාවතූර, පිටුව 57)

- අඟුල්මල් දමන කතාවේදී බුදුරදුන් අංගුලිමාල මුණ ගැසීමට යන අවස්ථාවේ හරක් බලාකියා ගන්නා පිරිසක් විසින් බුදුරදුන්ට අංගුලිමාලගේ ස්වරූපය විස්තර කරන අවස්ථාව කතුවරයාගේ රචනා ශෛලියත්, ප්‍රතිභාවත්, අවස්ථා හා සිද්ධි නිරූපණයත් මොනවට ප්‍රදර්ශනය කරන්නකි.

‘මහණ, ඒමඟට නොයා. එ මඟැ අඟුල්මල් නම් සොරකේ. දරුණැ. ලෙහෙමුඬු අත් ඇත්තේ යැ. සතුන් කෙරෙහි කුලුණු නැත්තේ යැ. ගම් නොගම් කළේ. නියම්ගම් නොනියම්ගම් කළේ. දනවු නොදනවු කළේ.’ (අමාවතූර, පිටුව 105)

- ගුරුළුගෝමීගේ අවස්ථා හා සිද්ධි නිරූපණයෙහි ඇති ශක්‍යතාවත්, චරිත සජීවී ලෙසින් නිරූපණයේ කිරීමේ ශක්‍යතාවත් මැනවින් නිරූපණය කරන දමන කතාවක් වශයෙන් නාලාගිරි දමන කතාව ගත හැකිය.

'රජුගේ නාලාගිරි නම් ඇත් එක්ක යෑ. පරූෂ යෑ. බුදුරුවන්හි ධම්මරුවන්හි සඟුරුවන්හි ගුණ නොදන්නී. රජ සෙට නාලාගිරි මත් කොට නුවර විහිදුවකි. නුවර වැස්සෝ රැයිම්මෙහි මෑ හෑම කිස කොට අතුරුවෙයට නොබසිත්ව යි නුවර බෙර පියවී කරවී යෑ.' (අමාවතුර, පිටුව 183)

- නාලාගිරිගේ සැඩපරූෂභාවයත් එදා නුවර වැස්සන්ට දුන් නියෝගයත් අපූර්ව ආකාරයෙන් කතුවරයා දක්වයි. අනතුරුව බුදුරදුන් හා නාලාගිරි හමුව උද්වේගකර අවස්ථාවක් ලෙසින් කතුවරයා නිරූපණය කරන්නේ තමන්ගේ අවස්ථා හා සිද්ධි නිරූපණයේ මෙන්ම සජීව චරිත නිරූපණයෙහි ප්‍රතිභාව විදහමිනි.

'නාලාගිරි නම් ඇත් එක්ක ය පරූෂ ය කිසි කෙනෙකුන්ගේ ගුණ නොදන්නී. හේ අද මහණ ගොයුම්හුගේ රන්වන් සිරිරුදු බිඳ සිඳ මරාපියයි. අද අප සතුරා පිට දක්මිහ යි පහා ආදිය නැඟී සිටියෝ. ඇතුදු මිනිසුන් උත්තෘස කරවමින් ගේ විදහමින් හල සුන් සුන් කෙරෙමින් සොඬ ඔසවා ගෙන කන්වැල් හුවාගෙන.. එකෙණෙහි එක් මාගමක් නාලාගිරි දෑක මරණභයහීතව පලා යන්නී උකුළෙන් ගත් දරුවකු ඇතු හා බුදුන් අතුරෙහි දමා පියා පලා ගියා.' (අමාවතුර, පිටුව 185-186)

'දරු මහ හඬින් හඬයි. නාලාගිරිය, තා සොළොස් රා පොවා මත් කරන්නාහු අනෙකක්හු ගන්නට කළාහු නොවෙති. මා ගන්නට කළාහු වෙති. අකාරණයේ කකුල් කලකුරුවා නොඇවිදූ මොබ එ යි වදාළහ.' (අමාවතූර, පිටුව 186)

- මේ ආකාරයට ගුරුළුගෝමීගේ අවස්ථා හා සිද්ධි නිරූපණයෙහි දක්වන සාමර්ථ්‍යයන්, චරිතයන් සජීවී ලෙසින් නිරූපණය කිරීමේ කෞශල්‍යයන් හඳුනාගත හැකිය.
- රචනෝපක්‍රම යනු කතුවරයා කතාව ගෙහිමට යොදාගත් විවිධාකර ප්‍රයෝගයන්ය. රචනා ශෛලියේ විශේෂතාත්, භාෂාමය යෙදුම් (සංවාදාත්මක භාෂාව/උපමා ආදී අලංකාර), අවස්ථා, සිද්ධි හා චරිත ආදිය චිත්තරූප මැවෙන පරිදි සජීවී ලෙසින් නිරූපණය කිරීමත් යනාදිය එහිලා ගත හැකිය.

5. පස්වන ප්‍රශ්නය,

'සමකාලීන සමාජ අවශ්‍යතාවක් සපුරන කෘතියක් වශයෙන් අමාවතුර ඇගයීමට ලක් කළ හැකිය,' විමසන්න

- අමාවතුර රචනා වන්නේ හින්දු ආගමික මතවාද මහත් සේ මෙරට මුල් බැසගෙන පැවති අවධියකය. බෞද්ධ ආගමික මතවාද යටපත්ව විවිධ අන්‍යාගමික මතවාද ඉතා සීඝ්‍රයෙන් ප්‍රචලිත වූ යුගයක් වශයෙන් පොලොන්නරු යුගය හඳුනාගත හැකිය. මෙම විවිධාකාර ආගම්වලින් ප්‍රචලිත කරන්නාවූ දේවවාදී සංකල්ප කෙරෙහි බෞද්ධ ජනතාව පවා නම්‍යශීලී වූ යුගයක් ලෙසින් හඳුනාගත හැකිය. බෞද්ධයන් තුළ බුද්ධ භක්තිය යටපත්ව දේව භක්තිය ඉස්මතු විය. මෙම සමාජ ප්‍රවණතාව එරෙහිව කැරලි ගැසීම එකල සාහිත්‍යකරුවාගේ කාර්යභාරයය විය. එය එක්තරා ආකාරයට කාලීන සමාජ අවශ්‍යතාවකි.
- සකල දෙවිදේවතාවුන්ට වඩා බුදුන් වහන්සේ උසස් බව පවසමින් බුදුරදුන් උත්කර්ෂයෙන් වර්ණනා කිරීමක් අමාවතුරෙන් සිදු වන්නේය.

• අමාවතුරුකරණයේ අදහස පිළිබඳ සොයා බැලීමේදී ප්‍රබලව පැනෙන කාරණයක් ඇත. ඒ.වී. සුරවීර සිංහල සාහිත්‍ය සම්ප්‍රදාය කෘතියෙහි දක්වන පරිදි,

‘සොළී බලය ලක්දිව කෙමෙන් පැතිරෙත්ම හින්දු සමය නිසා ඇති වූ දේව ඇදහිලි හා දේව පූජා නමැති මහවතුරට අපේ බෞද්ධ ජනතාව යටත් වූහ. එයට පිළියම් කිරීම සඳහා ඉදිරිපත් වූ මුල්ම ලේඛකයා ගුරුඵගෝමීන් විය හැකියි. ධර්ම ග්‍රන්ථයක්ද ඉක්බිතිව බුද්ධ චරිතයක්ද ලියූ ගුරුඵගෝමීන්ගේ වෑයම වූයේ දේව ඇදහිලි පුද පූජා කෙරෙහි යොමු වූ ලක් ජනතාවගේ සිතිවිලි යළිත් බුදුන් හා බුදු දහම වෙත හරවා ලීමය.’

(ඒ.වී. සුරවීර සිංහල සාහිත්‍ය සම්ප්‍රදාය, ඇස්. ගොඩගේ 1966, පිටුව 91)

• අමාවතුරේ දුර්දාන්ත දමනයේ සිට එන පරිච්ඡේද 18ම කතුවරයා යොදා ගන්නේ හින්දු භක්තිය වෙත වේගයෙන් ඇදී යන බෞද්ධ ජනතාව යළිත් බෞද්ධ සම්ප්‍රදායකට පිහිටු වීමටය. ඒ හේතුව නිසාම කතුවරයා බුදුරදුන් අත්‍යුක්තර්ෂයෙන් වර්ණනයට ලක් කරයි.

- අමාවතූරේ එන සිද්ධාර්ථ කුමාරෝත්පත්තිය හා ඒ නිසා ඇතිවන පාරිසරික සවලකා, මනුෂ්‍ය ප්‍රාණීන් තුළ ඇතිවන විපර්යාස ආදිය දක්වමින් බුදුරදුන්ගේ උපත පවා අනෙක් සියල්ලන්ටම වඩා උසස් කොට දක්වා ඇත.

‘ඔවුන් මවුකුසස පිළිසිඳගත් විගසැ එක පැහැර දසදහස් ලෝධා කම්පිත වී යැ. දස දහසක් සක්වළ අපමණ අලෝක විය. ඒ ශෝභා දක්නට කණහු ඇස් ලදහ. ඒ රැවි බිහිරහු ඇසුහ. ගොළුවෝ ගායනා කළහ. කුඳුහු ඉඳුසිරිරු ඇති වූහ. හැම සතුන්ගේ රෝග සන්හිණ. හැම සත්නට සුව ජනවමින් සුවඳ මෙළෙක් සිහිල් සුළඟ හැමීය. ගංගාහෝ නොගොස් සිටියහ. පක්ෂීහු ආකාශයෙහි යන ගමන් පිහ.’

(අමාවතූර, පිටුව 08)

- පරසන්තාන දමනයෙහි අවසන එන පහත පාඨයෙන්ද බුදුරදුන් උත්කර්ෂයට නංවා ඇත.

‘මෙසෙයින් බුදුරදුන් පුරිසදම්මසාරථී වන බැවින් ධම්මසක් පවත්නෙහි පටන්ගෙන අනේ සෘද්ධිප්‍රාතිහාර්යයෙන් හා දේසනා විලාසයෙන් හා මහණ දුළු බමුණු ගැහැවි සැහැරප් ඇ අනේසියදහස්සතුන් සතන්හි දුලද් බිඳ දමා අමාමහ නිවන් පමුණුවමින්.’

(අමාවතූර, පිටුව 39)

- හින්දු භක්ති මාර්ගයට ප්‍රතිපක්ෂ වශයෙන් බුදුන් වහන්සේ කෙරෙහි ලක්වැසි ජනතාවගේ ශ්‍රද්ධා භක්තිය ජනනය කිරීමේ පරමාර්ථයෙන් අමාවතුර ලියවෙන්නට ඇති බවත්, තදීය සාමයික හා සාමාජික ව්‍යාපාරයේ මුල්ම අවස්ථාව ලෙසත් අමාවතුර ඇගයීමට ලක් කළ හැකිය.
- ගහපති දමන කතාවට ප්‍රවේශයක් ගන්නා ගුරුළුගෝමී සිය නිර්මාණයේ ප්‍රධාන කථකයා හෙවත් බුදුරදුන්ගේ සකලවිධ ප්‍රාණීන් මතුයෙහි ඉහළින්ම ඔසවා තබන ආකාරයෙන්ම පෙනී යන්නේ තත්කාලීන දේවවාදය පරයා බුදුදහම නඟා සිටුවීමේ පරමාර්ථයයි.

‘මෙසේ බුදුහු දෙවිරම් වෙහෙර දහම්අමාවහරේ වස්වමින් වැඩ වසනුවෝ තුන්ලොවිහි සැරිසරා උපාලිගහපතිහි ඇ සිටිනුදු කුටදන්ත ඇ බමුණුදු අජාසත් ඇ රජුනුදු අඟුල්මල් ඇ සොරනුදු සහිය ඇ පරිව්‍රාජකයෙහිදු සච්චක ඇ නුවට දරුවනුදු පාඨිකපුත්‍ර ඇ දිගම්බරයෙනුදු සච්චබද්ධක ඇ ජටිලයෙනුදු බාවාරික ඇ තවුසනුදු ශාකාභික්ෂු ඇ මහණනුදු නන්දෝපනන්ද ඇ නාගරාජයනුදු නාලාගිරිහි ඇ මහානාගයනුදු ආලවක ඇ යක්ෂයනුදු රාහු ඇ අසුරයනුදු සක්දෙවිරජු ඇ දෙවියනුදු බක ඇ බඹනුදු දමා අමාමහනිවන් පැමිණිවුහු.’ (අමාවතුර, පිටුව 39)

- උක්ත කාරණය වඩාත් පහසුවෙන් අවබෝධ කර ගැනීමට ගොපති දමන කතාව කියවන්න

සිතුවිලි!